

Väärtuskasvatus koolis - miks ja kuidas?

Tartu, Athena Konverentsikeskus, 26.01.2011
Olga Schihalejev,
Tartu Ülikool
Eetikakeskus

Milleks?

- Ühiskond:
 - Eilsete väärtuste vahendamine ("Seistes hiiglaste õlgadel näen ma kaugemale" I. Newton)
 - Tänapäeva olukorra parandamine
 - Muutuste vajadus
- Inimene:
 - Identiteediotsingud
 - Sotsialiseerumine
 - Huvi ja motivatsioon (PISA)

Riikliku õppekava alusväärtused

Üldinimlikud

- Ausus
- Hoolivus
- Aukartus elu vastu
- Õiglus
- Inimväärikus
- Lugupidamine enda ja teiste vastu

Ühiskondlikud

- Vabadus
- Demokraatia
- Emakeele ja kultuuri austamine
- Patriotism
- Kultuuriline mitmekesisus
- Sallivus
- Keskkonna jätkusuutlikkus
- Õiguspõhisus
- Solidaarsus
- Vastutustundlikkus
- Sooline võrdõiglikkus

Riiklikud õppekavad

- Läbivad teemad,
 - nt "Väärtused ja kõlblus" - kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää üksikisiksuseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
 - "Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus" - kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatus tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele
- Üldpädevused
 - väärtuspädevus - suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust ...
 - sotsiaalne pädevus - suutlikkus toimida vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning erinevate keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemise

Väärtuskasvatus /moraalikasvatus /kõlbluskasvatus / hingeharidus

Väärtuskasvatuse eesmärgid

1. innustada õpilasi väärtusi märkama ja jõudma selgusele oma väärtustes
 2. reflekteerida iseenda ja teiste väärtuste üle
 3. kujundada teatud käitumiskaldumusi ja iseloomuomadusi
- => õpetada tegema sotsiaalselt vastutustundlikke otsuseid (mõistma tagajärgi) ja oma otsuseid ning tegusid mõtestama

Kolm erinevat vastust

- Väärtuste selgitamine (*value clarification: Sidney Simon*)
tunded, identiteet
- Dilemmad ja arutlus (*Kohlberg 1958-1974*)
argumentatsioon, põhjendamine
- Iseloomukasvatus (*character education*):
eeskuju, keskkond, harjumused

USA Iseloomukasvatuse programm <http://www.character.org/>

Tulemusliku iseloomukasvatuse 11 põhiprintsiipi

- Edendab eetilisi tuumväärtusi (ausus, hoolivus, vastutus, õiglus jne)
- Iseloomukasvatuses fookuses nii mõtlemine, tunded kui teod
- Võimalus teha heategusid
- Õppekava, mis on õpilastele tähenduslik ja jõukohane
- Toetab õpilastest enesemotivatsiooni

Tulemuslik iseloomukasvatus

- Kõikehõlmav lähenemine
 - Varjatud õppekava
 - Akadeemiline õppekava
 - Tunnivälised tegevused
- Kooli kultuuri ja kliima hindamine
- Hooliv kogukond (usaldus, koostöö, õiglus, austus, hoolivus)
- Personal kui õppiv kogukond
- Jagatud juhtimine
- Kaasab perekonnad ja ühiskonna eri sektorite esindajad

Tugevused ja nõrkused

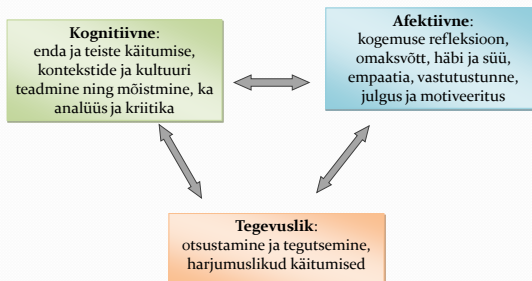
Iseloomukasvatus

- Kogukondlikkus, järjepidevus
- Tähtis iseloomu kujunemine, milline inimene oled
- Eeskujul oluline roll
- Indoktrineerimine?
- Konformsus?/kuulekus ... või vastuhakk

Ratsionalistlik kasvatus

- Autonoomia
- Demokraatia põhimõtted
- Oluline, et teadlik OMA väärtustest, internaliseeritud väärtused
- Väärtussegadus? Relativism?
- Tähtis sõnaosavus ja põhjendamisoskus, lahus teost?

Väärtuskasvatuse dimensioonid

Väärtuskasvatusealast kirjandust

- **Väärtused, iseloom ja kool: väärtuskasvatuse lugemik.** Koostajad Märt Pöder, Margit Sutrop, Pille Valk, EKSA, 2009
- **Väärtused ja väärtuskasvatus. Valikud ja võimalused 21. sajandi Eesti ja Soome koolis.** Koostajad Margit Sutrop, Pille Valk, Katrin Velbaum, EKSA, 2009
- **Väärtused koolieelses eas: väärtuskasvatus lasteaias.** Koostaja Marika Veisson, EKSA, 2010
- **Väike heategija – koos õpime tegema head**, SA TÜK, 2011

Eetikaveeb: Haridus ja eetika

- <http://www.eetika.ee/haridus>
- Õpetaja eetika
- Kool ja eetika – koolikultuur
- Haridus ja ühiskond – koolikorraldus
- Moraalikasvatus – õpetamine
- <http://www.eetika.ee/foorum>
 - kirjandus
 - näitejuhtumid
 - seadused ja regulatsioonid
 - õpetamise ja uurimisega seotud institutsioonid
 - teadusajakirjad ja infoväravad
 - rahvusvahelised organisatsioonid